

KOSOVA TÜRKLERİNİN BAHARI KARŞILAMA RİTÜELLERİ

Rituals for Springtime among Turks in Kosovo

Yrd. Doç. Dr. Necip Fazıl DURU*

Giriş

Balkanlar'da, Sırbistan, Karadağ, Makedonya ve Arnavutluk devletlerine sınırı olan, 1999 ile 2008 yılları arasında Birleşmiş Milletler idaresindeki Kosova, Yugoslavya'ya bağlı özerk bir bölge iken, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etti. Kosova'da 250.000 civarında Türkçe konuşuru rakamı zikredilmesine rağmen, bugün Kosova'da ne kadar Türk'ün yaşadığı, hususi sebeplerle, tam olarak bilinmemektedir. Türkler bugün Kosova'da daha yoğun bir şekilde Prizren, Mamuşa, Priştine, Gilan, Doburçan, Yanova, Vuçitırın, Mitroviça ve İpek yerleşim bölgelerinde yaşamaktadırlar. Kosova'da, Prizren, Mamuşa, Priştine, Mitroviça, Vuçitırın, Gilan belediyelerinde Türkçe resmî statüye sahiptir.

Her millet kendine has uygulamalarla baharı karşıladığı gibi, dünyanın farklı iklimlerinde hayat süren Türkler de baharın gelişini çeşit çeşit adlarla ve seremonilerle kutlamaktadır. Kosova Türkleri de baharı ilk Daltulum'la karşılarlar. Kocakarı Soğukları (*Kocakarı Sovkları*), Kırlangıç Fırtınası (*Kırlancik Fırtınası*), Ayva Baharı (*Ayva Beyari*), Öküz Soğuğu (*Üçüz Sougi*), Sultan-ı Nevruz, Hıdrellez (*Hıdırlez*), Nakıs Salı (*Naks Salli*), Hıdır Nebi, Ali Günü (*Ali Cüni*) ilkbaharın gelişini bildiren hususi günlerdir. (Vırmıça 2008: 43).

En ilkel dönemlerden itibaren insan içinde doğduğu çevre de dâhil olmak üzere, varlığın sırrını, oluşumun nedenini aramış, nedenle inanca bağlı olarak kut-salın ve büyüünün temelleri atılmıştır.

Doğayı tam çözemeyen ilkel topluluklar onun gücü karşısında onunla barışık olma gereği duymuş, doğaüstü güçlerden yararlanma yolları aramış, onları yönlendirmeğe çalışıp yaşadığı zorluklara çözüm aramıştır. (Artun 2000).

Baharı bekleyiş ve tabiatın doğumuna topluca iştirak ediş, kış boyunca çaresiz kalan insanın yeni gelen mevsime şirinlik yapmasıdır. Kış mevsiminin sığıdığı ruhun özgürlüğüne kavuştuğu zamandır bahar.

Sultan Nevruz, soğukların askerini darmadağın etmek, kışın kalbine hançerini saplamak için çıkıp gelen bir kahramana benzer.

Kışın dağlar ve ovalar siyahlar giyinmişken, baharla birlikte toprak ve kayalar ipek kumaşlara bürünür. Bilhassa yoğun ve şiddetli kışların yaşandığı iklimlerde en sevgiliyi bekler gibi beklenir bahar. Bahar bir muştucu gibi geldiğinde de onu kış bezginleri debdebe ve tükenmeyen neşe ile karşılar.

DALTULUM

Daltulum, Prizren'in Maraş semtinde, Acize Baba Türbesi'nin karşısına gelen tepenin adıdır. Gün, adını bu tepeden alır. Bütün kentin manzarası bu tepecikten rahat bir şekilde görülür. 14 Mart'ta Prizren halkı bahar bayramlarının ilkinin kutlamak için, bir günlük erzaklarını yanlarına alarak, bilhassa Kurıla'da ikamet edenler, Daltulum'a veya uzak mahaldeki de evlerine yakın çayrlara çıkarlar.

Daltulum'da geleneksel adaklar da yapılır. Adağı yerine gelmesi için oraya

* Ordu Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, nfduru@gmail.com

giden ana babalar yanlarına *tesliça* denilen bir çapa ve bol miktarda sarımsak alırlar. Adağının gerçekleşmesini isteyen kişi, yere sırt üstü yatar, el ve ayaklarını açar. Anne ya da babası vücudunun kenarından toprağı çapayla kazar ve toprağın kazılan yerlerine birer diş sarımsak koyar, aynı anda şu maniyi de okur:

*sarımsak sarımsak sal da cit
var ise kızımın (oglomon) hastalığı-
ni al da cit*

*sarımsak sarımsak sal da cel
yok ise kızımın (oglomon) sağlığını
ver da cel*

Geçen yüzyıl seyahatnamelerindeki gözlemlere göre, Türkler çocukları 'göz değmesi'nden korumak için omuzlarına sarımsak takarlarmış. Yine Balkanlarda kötülüklerden, nazardan sakınmak için kapıya sarımsak sürme, hevenk olarak asma geleneği vardır. Eski Çin, Hint ve Eski Türk kültürlerinde de kötülükleri savmak için ve büyüye, kötü talihe karşı sarımsaktan medet umulmuştur. Bilhassa kokusu sebebiyle kötü ruhları insanlardan uzaklaştıracağına inanılmıştır.

Daltulum'a gidenler, yanlarına evlerde kaynatılmış yumurtaları da alırlar. Yemek zamamı gelince, ilkin yumurtalar tokuşturulur. Birçok insan yumurta bahsine girer, kimin yumurtası kırıldıysa o bahsi kaybeder. Kırılmayan yumurtalar Daltulum'un yüksek yerinden aşağılara bırakılır. Şenlikler akşama kadar sürer.

Oğluna gelin arayan anneler için Daltulum tepesi bulunmaz fırsattır. Güzelliklerini sergileme imkânı bulmuş ter ü taze kızlar Daltulum'da arz u endam ederler.

Güneş kaybolup gölgeler uzamağa başlayınca ortalık tenhalaşır. Akşam kara perdesini yaymaya başlayınca, ortalıkta köpek havlamalarından başka ses kalmaz. (İğciler 2002: 65-66, Vırmiça 2008: 45).

SULTAN-İ NEVRUZ

Eski takvime göre, yılın ve baharın ilk günü sayılan, Mart'ın 22'sine rastlayan gün Nevruz olarak kutlanılır. Kah-

reden soğukların, bezdiren ayazların geride kaldığı bir mevsim sona ermekte; yeni mevsimin habercisi bahar kuşları gelen mevsimi haber vermektedir. Tabiatın aslî rengine bürünmeye başlaması, ölüm sonrası diriliş gibidir. İnsan, hem zor geçen kışın sıkıntılarını geride bırakmanın hem de tabiatın yeniden dirilişine şahit olmanın mutluluğunu yaşamaktadır bu vakitte.

Günümüzde hâlâ faaliyette olan tekkelerde, bilhassa Rıfâî tekkelerinde, bu gün Hz. Ali'nin doğum günü ve halifeliğinin başlangıcı olarak kabul edildiği için, Nevruz canlı bir şekilde icra edilmektedir. Nevruz münasebetiyle ayınler yapılır. Bu ayınlerde dervişler şahadet getirir, vücudun belli bölgelerine kızgın demir şiş sokarlar. Bu işleme *deşmek / deşılma* denir. Mevlid-i şerif, ilahiler ve kasideler okunur. Zikir sonrası dergâhın dervişleri hususî kisveleriyle Kasaba'da yürürler¹.

Prizren evleri Nevruz'dan birkaç gün önce temizlenir, güne özgü yemekler pişirilir. İnsanlar yakınlarının evlerine giderek, birbirlerinin Nevruzunu kutlarlar. (İğciler 2002: 68-69).

HIDRELLEZ (Hıdırlez)

Hidrellez, kışın son günü sayılan 6 Mayıs'ta başlayıp Kasım ayının 8'ine kadar altı aylık bir dönemdir. Prizren'de Hidrellez 5 Mayıs'tan itibaren kutlanmaya başlar.

Hidrellez gelmeden önce hamarat kadınlar evlerine çeki düzen vermeye başlarlar. Ev içlerinin Hidrellez'den önce badanalanmış ve temizlenmiş olması gerekir. Eğer Hidrellez'den önce ev badanalanmazsa Hızır ve İlyas'ın o eve uğramayacağına inanılır².

Kutlamalar, Horasan ereni Mustafa Karabaş Baba'nın³ türbesinin bulunduğu alanda yapılır. Kasabalılardan (Prizrenliler, şehirli manasında kasabalı tabirini kullanırlar) başka, civar köylerdeki Arnavut, Boşnak ve Romlar da bu güne katılırlar. Katılanlar bütün

günlerini orada geçirirler. Karabaş Baba Türbesi'nin olduğu alan o gün açık pazar yeri gibidir. Burada akşama değin davul zurna eşliğinde şarkılar, türküler söylenir. Türbe ziyaret edilir dileklerde bulunulur, türbeye çaput/adak bezi bağlanır, para atılır, türbenin üstüne havlu serilir, türbenin suyu içilir. Oraya dışarıdan su götürülüp orada bir müddet tutularak aynı gün ve daha sonra içilir. Karabaş Baba ziyaretleri münasebeti ile ilginç olan tespit, dışarıdan türbeye su getirilip adeta oradan hikmet alması sağlandıktan sonra kullanılmasıdır. Suyun hikmeti suyun bizzat kendisinden değil türbeden gelmektedir. Böylece, kendisinde hikmet aranılan su ile hikmetli olduğuna inanılan türbenin suyu farklı mahiyettedirler, denilebilir. Bunlardan birisinde suyun iyесinden gelen güç diğerinde ise suyu da vasita kılabilen türbedeki pirden gelen güç söz konusudur⁴.

Aynı alanda bulunan Kemanî Rabia Hanım⁵, Şeyh Hüseyin ve Şeyh Abdurrahman türbelerine de adaklar adanır. Karabaş Baba, türbesi etrafında tavaf edercesine dönülen yöredeki yegâne türbedir. Türbenin tavafi sağdan başlanılarak sola doğru bir turda tamamlanarak yapılır. İhtiyaçlı çocuk götürülmüş ise o kucakta taşınır.

Burası kısmet açılması, çocuk edinme ve benzeri birçok gereksimin için ziyaret edilir.

Ortalık kararına başladığında insanlar, henüz yeşermeğe başlamış özellikle ceviz ağacından yeşil dalları koparmak için bağlara giderler. Bu dallarla o gece yıkanan kimse, bütün yıl neşeli ve kedersiz olacağına inanır.

Akşamın alaca karanlığında yüzlerinde çilleri olan veya güzelliğine güzellik katmak isteyen kızlar bir evde toplanırlar, yanlarına birer işli mendil aldıktan sonra, kente en yakın yerdeki buğday tarlalarına giderler; mendilleri, topraktan boy vermiş buğday ekinlerinin üzerine bırakarak evlerine dönerler ve sokaklarda başlamış olan şenliklere

iştirak ederler. Sokak şenlikleri, gece yarısına kadar sürer. Kızlar, sabah olmadan evlerinde salıncak kurmaya girişirler. Hıdrellezde sallananın bütün yıl bel ağrısı çekmeyeceğine inanılır. Sabahın erken saatlerinde hangi kız kendi evinde ilkin salıncak yaparsa, o yıl onun için uğurlu sayılır. Bu yüzden o gece hiçbir kız uyumaz, şafağın sökmesini bekler. Hangi evde def sesi ve bağrıışma duyulursa, o evin kızının salıncığı kurduğu anlaşılır.

Sabah olunca kızlar evden eve giderek salıncakları gözden geçirirler; hangi evin avlusu daha büyük ise orada sallanırlar. Ama sallanmadan, bir gün önce geceden buğday tarlalarında bıraktıkları mendillerini almağa giderler. Her kız, gecenin nemliliğinden ıslanmış mendilini alır almaz yüzüne sürer. Bunu yaparken, güzelleşeceklerine, yüzlerindeki çillerin yok olacağına ve bahtlarının açılacağına inanırlar.

Kızlar sallanırken hep birlikte bu güne has türküyü de söylerler:

*Hıdrellez ele cirmez
Kavun karpuz reçel petmez
İp yandı ibrişim oldi
Kocakarılara çişli posteçi
Taze celinlere tezca, kızlara cerceç
Adamlara düçan, çocoklara mitep
Üte beri, süpürce teli
Seversan beni, dünersin ceri
En aşı, dik aşı kır boynoni Maraşı*

5 Mayıs gecesi bütün sokaklar insanla dolar. Sokaklarda ateşler yakılır, ateş üzerinden atlanır. Eskiden, kışın kullanılan hasırların yakıldığı da nakledilir. (Virmiş 2008: 57).

Eski Türk inanç sisteminin belli başlı kültlerinden birisi ateş kültürüdür. Türklerde dünyanın yaratılışı, bahar ve ateş arasında bir bağ kurulur. Ateş kutusaldır. Yeryüzünde güneşin temsilcisidir. Ateş en temiz şeydir. Ateşin kötülükleri, hastalıkları kovduğuna yok ettiğine de inanılırdı. Ateş üzerinden atlama ge-

leneği doğrudan doğruya ateş kültü ile ilgili olup, kötülüklerden temizlenmek gayesiyle yapılmaktadır. Çingiz Han çağında gelen elçiler de, ateş üzerinden atlatılmadan, saraya alınmazlarmış. (Çay 1999: 495-500, Ögel 1995: 522).

Hidrellez gecesi Hızır'ın yeryüzünde gezindiği ve dokunduğu yerlere bereket saçacağına dair olan halk inancı sebebiyle, yiyecek ve içecek kapları ile zahire ambarlarının kapakları açık tutulur; cüzdan veya para keselerinin ağızları kapatılmaz. (Vırmiça 2008: 57, Sipahioğlu 2007: 190).

Hidrellez'den önce, Hristiyanlar Paskalya Bayramına has, boyalı yumurtalar hazırlarlar ve bu yumurtalardan Müslümanlara da verirler. Yumurtalar yendikten sonra, kırmızı renkli kabukları saklanır ve Hidrellez'de anneler çocuklarını yıkadıkları suyun içine o kabuklardan koyarlar ki çocuğunun yanakları kırmızı olsun. Kırmızı, sağlığın ve bereketin rengi kabul edilir⁶.

Yetişkin erkekler gecenin bir vakti çalgıcılar eşliğinde, Svilen Dağı eteklerindeki Toçila Çeşmesi'ne doğru yola çıkarlar. Toçila Çeşmesi'ne vardıklarında yanlarına aldıkları şişeleri, testileri çeşmenin suyu ile doldurduktan sonra, yine saz ve söz eşliğinde kasabaya dönerler. Dönüş yolunda rastladıkları hanmellerini, ceviz dallarını kopararak ellerindeki su kaplarını onunla sararlar.

Evlerine döndükleri zaman, yeşil dalları, Toçila suyu ile ıslatır, uyuyan ya da uyanmış ev halkının yüzlerine sürerler. Daha sonra aynı dalları evdeki her kapının üstüne asmayı ihmal etmezler. Toçila'nın suyunu evdekiler bereket, şifa, uzun ömür niyetine içerler, kalanını da Toçila'ya gitme imkânı olmayan komşularına ikram ederler⁷.

Toçila Çeşmesi'den getirilen hammeli çiçekleri, küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştirilen evlerdeki yayıkların etrafına sarılır. Böyle yapmakla, hayvanların yıl boyunca sağlıklı kalacağına ve daha yıl süt vereceğine inanılır. (İğci-

ler 2002: 72-73).

Altay Şamanizm inancına göre her dağın, her pınarın, göl ve ırmağın 'izisi' (sahibi) vardır. Su üzerinden atlama, birbirlerinin üzerine su serpmeye, nevruzda ve hidrellezde soğuk su ile yıkanma, yeni gün suyu ile el yüz yıkama, hayvanları sulamama eski Türk inancının devamıdır. (Ögel 1995: 359, Çay 1999: 500).

6 Mayıs gelince evlerde Hidrellez için hazırlıklar başlar. Kuzu veya oğlak kesmek bir gelenek halindedir. Bunun yanı sıra çeşitli yemekler de hazırlanır. Öğle yemeğinde mutlaka kuzu eti ve elbasan yenildikten sonra, mahallenin kızları ve genç kadınları bir evde toplanır, *baht açmak* oyunu düzenlenir. Su dolu kocaman çömleğin içine herkes kendine ait yüzük, küpe, fesleğen çiçeği vb. türden bir nişanı atar. Çömlek hidrellezden bir gün önce "*kırk kızların bahtını, kırk erkeklerin bahtını kapadım*" denilerek üstü bir örtü ile örtülerek bir gül ağacının dibine bırakılır ve üzerine sembolik olarak bir de kilit konur ve usulen kilitlenir. Ertesi gün bir araya gelen kızlar ve kadınlar, ev sahibinin hazırladığı çay ve şerbet içildikten sonra, gül ağacının dibinden çömleği alır, kilidi açar ve çömleği odanın ortasına bırakırlar. Odada toplananlar çömleğin çevresinde halka oluşturur, çömlek içindeki nişanlar 6-7 yaşlarında bir erkek çocuk tarafından çekilir. Çocuk çömlekten nişanı çıkarmadan önce, genç kadınlardan birisi *martıfalı* (maniyi) söyler. Söylenen *martıfaldan* sonra çömlekten kimin nişanı çıkarsa manideki mana onun bahtına hamledilir⁸. (İğciler 2002: 73-74, Hafız 1985: 8, Receptoğlu 2001: 205).

Prizren *martıfıllarında* en çok aşk, sevgi, hasret, şefkat, sağlık ve gurbet gibi temalar işlenir: (Hafız 1985: 54-77).

*Aglama benim için
Yanaym senin için
Alacak mısın beni
Süle cençlığın için*

*

*Ak cünlümün aklıgi
Cünlümün iraklıgi
Ne canıma tak dedi
Yarımın iraklıgi*

*

*Alçacık çires dali
Altında yeşil hali
Ya Muhammet ya Ali
Kavuştur bu içi yarı*

*

*Cülüm cülüm cül cülüm
Cül üstüne bülbülüm*

*Yardan haber celmeden
Sakın ütma bülbülüm*

Mamuşa'daki mani atışmalarında her mahallenin kızı kendi yemeklerini över, karşı tarafın yemeğini zemmeder. Özellikle baklava (saraylı) yemeği yerine çortatlı (körtatlı) yapan kızlar yerilir. Atışmalar devam ederken bir yandan da otlar üzerinde yuvarlanırlar. (Sipahioğlu 2007: 190).

Hidrellez'de unutulmayan adetlerinden birisi de, nişanlı kızlara, erkek ailesinden özel *kaymakçılar* tarafından yapılan şekerli kaymak ve kırmızıya boyanmış kuzular götürülmesidir, evlendiklerinde *kuzucukları* olması temenniyle⁹.

Hidrellez, insanları cömertliğe, sevgiye, birliğe, birlikteliğe çağıran bir gündür.

Nakıs Salı (Naks Salli)

Hidrellez'den sonra gelen ikinci salı Nakıs Salı olarak isimlendirilir. Bu günde Saray boğazının güneyinde, Svilen Dağı'na doğru uzanan yokuştaki Bülbülderesi'ne gidilir. Kıtır, armutlu şeker, kurabiye, gevrek, çocuk oyuncakları satan seyyar satıcılar Bülbülderesi'nde sabahın erken vaktinde yerlerini alırlar. (İğciler 2002: 75). Davul, zurna eşliğinde eğlenilir; yemekler yenilir. Kızlarda havale (*kadınların yabancı erkeklere görünmemesi*) olmasına rağmen, bu gün onlara hürriyet verildiğinden, genç kızların gezintisi hoş görülür. Çünkü

kadınlar bu günde oğullarına gelin beğenirler, kimin hangi ailenin kızını beğenirlerse ailesiyle görüşmeye giderler. Bülbülderesi'ndeki eğlenceler akşam geç saatlere kadar sürer.¹⁰

Hıdır Nebi

Bilhassa Çingenelerin kutladığı Hıdır Nebi bayramı, 7 Mayıs'tan başlayarak 22-23 Mayıs'a kadar sürer. Son günleri çok şenlikli geçer. Prizren'de Hidrellez'den 17 gün sonra kutlanılır. Ömer Baba Türbesi'ne¹¹ gidilir. Pilavlar pişirilir, kuzu veya koyun kızartılır, ateş üzerinden gelenek halini almış atlama lar yapılır. Ömer Baba'nın şarkı ve türkü söylemeyi sevdiğine inanıldığı için, türbe etrafında çalgılı cümbüş kurulur. (Recepoğlu 2001: 248). Ömer (Lez) Baba türbesine adak için girilir ve asırlardan beri muhafaza edilen, yeşil sancak sandukası üzerine serilir. Gidebilenler Lez Köyü'nden 2-3 saatlik uzaklıktaki Cer man Kuyusu'na giderler ve onun etrafında da şenlikler tertip ederek, adaklarını kuyu yakınlarındaki Kesik Baş türbesinde yerine getirdikten sonra, niyetlerinin gerçekleşmesi için kuyuya taş atarlar ve adaklarının kabul edildiğine işaret olmak üzere kuyudan kuş çıkmasını beklerler. (Vırmiça 2009: 77).

Bütün gece Lez Baba'da kaldıktan sonra, Çingeneler müzik eşliğinde, sancaktar kafilenin önünde olduğu halde, sabah evlerine dönerler. Kafilenin Ömer Baba'dan dönüşü Prizrenlilerce coşkuyla karşılanır, kafilede bulunan Şeyh'in elini öpmek için sıraya girerler. (Recepoğlu 2001: 248).

Sonuç

Her millet benzer şekillerde baharı karşılamak maksadıyla farklı adlarla ayınler, şenlikler tertip etmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde hayat süren Türklerin baharı karşılama merasimleri de ad ve uygulama noktasından büyük benzerliklere sahiptir. Bu ritüellerde bütün Türk dünyasında olduğu gibi, su

ve ateş kültü ile uygulamaların belirgin bir şekilde yaşamakta olduğu görülmektedir.

Yazıda nakledilenler maalesef bir geçmiş zamanı anlatmaktadır. Yoksa artık Prizren'de eskiden olduğu şekliyle ne Daltulum günü var ne de Toçila'ya gece yolculuğu. Toçila şimdi nerede, suları *görekli* akıyor mu? Yoksa evlattan kesilen yiğitler gibi suları kesilmiş mi, bilen yok. Karabaş Baba Hıdrellez'de Türkler tarafından yine ziyaret ediliyor ama o mekâna eski itibar azaldı.

Kızlar artık kısmetlerini çömlerlerden sormuyorlar, niyet tutmuyorlar. Hele hele martıfal bilen ve söyleyen genç kız yok artık. Çok az sayıda yaşlı ninenin hafızasında saklı martıfallar. Ellisini aşmış birkaç bilge Türk kişisinden başka geçmişini hasretle anan ve maziyi diriltmeye çabalayan kimse de yok gibi.

Hepsi masallarda, hepsi belirsiz bir geçmiş zaman, yani bir varmış bir yokmuş...

NOTLAR

- 1 Fevzi Derviş, 70 yaşında, Prizren.
- 2 Refiye Derviş, 70 yaşında, Prizren.
- 3 Karabaş Baba'nın adı Mustafa'dır. Prizren'e kardeşi Ömer Efendi ile Horosan'dan geldiği ve birçok savaşa iştirak ettiği rivayet edilir. (Recepoglu 2001: 239-240).
- 4 <http://www.yasarkalafat.info/index.php?l=newsdetails&w=1&yid=112>
- 5 Halk arasında burası Kız Türbesi olarak da bilinmektedir. Kare planlı ve üstü çatılıdır. Üç duvarında üstü kemerli birer pencere vardır. Pencerelem demir işli ve parmaklıktır. Rabia Hanım'ın keman sanatçısı olduğu ve öldükten sonra mezarına yapılan türbenin iç duvarları kadife ile kaplı olduğu ve duvarda kemani asılı olduğu bilinmektedir. I. Dünya Savaşında Prizren'e gelen Bulgarlar türbeyi talan etmişlerdir. Kitabesi talik hat iledir. Kitabeden Rabia Hanım'ın H. 1323/M. 1905 tarihinde vefat ettiği anlaşılmaktadır. (Recepoglu, 2001: 392-393)
- 6 Tavşan ve yumurta birçok kültürde bereketin sembolü kabul edilir. Kadim Mısırlılar ve Persler misafirlerine yeni ve uzun bir yaşam dileği olarak lila, pembe, mavi gibi canlı renklerle kaynamış yumurtalar hediye ederlermiş. (<http://answers.yahoo.com>).
- 7 İğciler 2004: 103; Türkiye'nin çeşitli yerlerinde Ramazan ve Kurban bayramlarında olduğu gibi Nevruz sabahlarında da erken vaktte kutsal sayılan bir pınar veya kuyudan su alınır ki bu zembem suyu olarak kabul edilir. (Çetin 2000: 30).

- 8 Azerilerde Nevruz akşamı özellikle Ordubad bölgesinde *cangülüm* adı verilen, su falı geleceği ile martıfal arasındaki aynılık dikkat çekicidir. Prizrenlilerin *martıfal* adını verdiği bu niyet tutma oyunu *niyet çekmek*, *baht çömlüğü*, *bahtiyar*, *gül bahtiyarı*, *yüzük çekmek*, *martıval*, *vartıval*, *martıfal*, *martıval*, *mantıfar*, *nardıgan* vb. adlarla Türk illerinde yaşatılmaktadır. (Hacıyev vd. 2000: 4, Çay 1999: 429-432).
- 9 Kaynak Kişi: Refiye Derviş, 70 yaşında, Prizren.
- 10 Kaynak Kişi: Fevzi Derviş, 70 yaşında, Prizren.
- 11 Şar Dağı'nın İpek tepesinin güneydoğu eteğinde bulunan Lez Köyü'nde Ömer Baba'nın türbesi mevcuttur. Baba, türbesinin bulunduğu köyün adı ile de anılmaktadır. Türbenin ziyaret edildiği 19 Mayıs günü Baba'nın ölüm tarihi de kabul edilir. Yaşadığı tarih kesin olarak bilinmemekle birlikte Ömer Baba'nın savaşçı bir Horasan ereni olduğu akla gelmektedir. (Recepoglu 2001: 248, Vırmaça 2009: 152).

KAYNAKÇA

- Artun, Erman. "Türk Dünyasında Nevruz" *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 25-27 Ekim 2000, Marmaris (Muğla Üniv.-TİKA).
- Çay, Abdulhaluk M. *Nevruz Türk Ergenekon Bayramı*, 8. Baskı, Ankara, 1999.
- Çetin, İsmet. "Nevruz Kutlamalarında Ortak ve Benzer Pratikler", *Uluslararası Nevruz Sempozyumu Bildirileri*, KB Yay., 21-23 Mart 2000, Ankara, 2000.
- Hacıyev, İsmail Muhtar Oğlu. Ebülfez Kulı Amanoğlu, "Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinde Nevruz Kutlamaları", *Uluslararası Nevruz Sempozyumu Bildirileri*, KB Yay., 21-23 Mart 2000, Ankara, 2000.
- Hafız, Nimetullah. *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Priştine: Kosova Üniversitesi Priştine Felsefe Fakültesi, 1985.
- İğciler, S. Ahmet. "Kosova'da Bahar Bayramları", *Medeniyet Araştırma Bilim Dergisi*, Yıl: 2, S. 2, Prizren 2002, s. 65-66.
- İğciler, S. Ahmet. *Prizren'de Yok Olan Osmanlı İzleri*, Prizren: Kosova Türk Araştırmacılar Derneği Yay., 2004.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi*, C.II, Ankara: TTK Yay., 1995.
- Recepoglu, Altay Suroy. *Kosova'da Türk Kültürü veya Türkçe Düşünmek*, Ankara: KB Yay., 2001.
- Sipahioğlu, Bahtiyar. *Balkanların Son Kalesi Mamuşa*, Bursa: Yyy, 2007.
- Vırmaça, Raif. *Kosova'da Tarih, Kültür, Gelenek ve Göreneklerimiz*, Prizren: Kosova Türk Araştırmacılar Derneği Yay., 2008.
- , *Kosova'da Fatih Devri Eserleri-Kosova Efsaneleri*, Prizren: Kosova Türk Araştırmacılar Derneği Yay., Kosova, 2009
- <<http://www.yasarkalafat.info/index.php?l=newsdetails&w=1&yid=112>>
- <<http://answers.yahoo.com>>